

Proces traženja i
identificiranja
nestalih osoba:

Vodič za porodice u Bosni i Hercegovini

Sadržaj

Uvodna riječ **3**

ICMP-ov vodič – Pitanja i odgovori **5**

Često postavljana pitanja **6**

Institucije uključene u rješavanje problema
nestalih osoba u Bosni i Hercegovini **6**

Centralna evidencija nestalih (CEN) **8**

Zakonodavstvo **9**

Uloga ICMP-a i međunarodna pomoć Bosni
i Hercegovini **10**

Pronalazak, ekshumacija i identifikacija
nestalih osoba **10**

Uloga civilnog društva **16**

Korištenje ICMP-ovog "Centra za
upite o nestalim osobama" **17**

Ako niste našli odgovor na Vaše pitanje **19**

Uvodna riječ

Proces traženja i identifikacije nestalih osoba: Vodič za porodice u Bosni i Hercegovini

Mandat ICMP-a

ICMP nastoji obezbijediti saradnju vlada i drugih organa vlasti pri lociranju i identifikovanju osoba nestalih usljed oružanih sukoba, drugih oblika neprijateljstva ili kršenja ljudskih prava, te nastoji pružiti pomoć u provođenju ovih aktivnosti.

ICMP podržava rad drugih organizacija, te podstiče javnost da se uključi u te aktivnosti i na taj način da svoj doprinos pronalaženju prikladnih oblika komemoracije i odavanju počasti nestalim osobama.

Detaljan opis ICMP-ovog programa pomoći Bosni i Hercegovini, uključujući i ostvarene rezultate, dostupan je na www.ic-mp.org.

Donatori

Sredstva za ICMP-ov rad dolaze od vlada donatora i fondacija. Objavljivanje ovog vodiča i kampanja informisanja javnosti, koja je prethodila, realizovani su uz velikodušnu podršku Vlade Velike Britanije putem njihove ambasade u Bosni i Hercegovini.

Uvod u vodič

Ovaj vodič daje pregled načina rješavanja problema osoba nestalih usljed oružanih sukoba u periodu 1992-1995. godine u Bosni i Hercegovini. Sadrži informacije o institucijama uključenim u proces, na koji način se ispunjavaju prava srodnika nestalih osoba, te kako je organizovan proces traženja, ekshumacije i identifikacije nestalih osoba.

Vodič je podijeljen u poglavlja koja opisuju najbitnije elemente u vezi sa rješavanjem pitanja nestalih osoba. Prvi dio je "ICMP-ov vodič – pitanja i odgovori" koji predstavlja zbir odgovora na brojna pitanja postavljena tokom ICMP-

Uvodna riječ (nastavak)

→ ovog projekta informisanja javnosti u februaru i martu 2011. godine. Fokusiran je na brojne aspekte procesa traženja i identifikacije nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, koji su se, tokom projekta, pokazali nejasnima. Navedeni su odgovori na pitanja koja se odnose na procese i vremenske okvire, uključene institucije i ulogu porodica i civilnog društva. Ovaj vodič nastoji pojasniti metod identifikacije zasnovane, prvenstveno, na analizi DNK kao i korake u procesu od trenutka otkrivanja moguće grobnice do potvrde identiteta zasnovane na analizi DNK. Navedene informacije pojašnjavaju različite korake procesa traženja i identifikacije nestale osobe.

Drugi dio govori o ICMP-ovom "Centru za upit o nestalim osobama", koji pretražuje ICMP-ovu evidenciju od 150,000 genetičkih profila kako bi, putem interaktivnog online pretraživača, pružio informacije o nestalim osobama. Osmišljen je tako da porodicama nestalih omogući da prijave neregistrovane nestale osobe i dobiju na uvid informacije o procesu indentifikacije. Nakon prijavljivanja, porodica može dopuniti postojeću bazu podataka dodatnim informacijama.

Porodice su također upućene i na link za "Zakon o nestalim osobama BiH: vodič za porodice nestalih osoba" na ICMP-ovoj internet-stranici, koji informiše porodice nestalih o pravima koja su im zagarantovana zakonom. Na predzadnjoj strani su navedeni kontakt-podaci relevantnih agencija uključenih u proces rješavanja pitanja nestalih osoba. Primjerci su dostupni u INO-u i ICMP-u.

Namjera

Pristup otkrivanju istine o sudbini nestalih osoba u Bosni i Hercegovini je jedinstven. Uključuje pravosudne organe, specijalizirane državne institucije i specifične zakone čiji zadatak je pronalaženje najefikasnijeg rješenja za ovo pitanje.

Proces je, međutim, vrlo složen i podrazumijeva primjenu napredne forenzičke tehnologije. Namjera nam je da ovaj vodič posluži kao izvor informacija za porodice nestalih, kako bi bili u mogućnosti da donose informisane odluke i da imaju pristup što većem broju informacija.

ICMP-ov vodič – Pitanja i odgovori

Publikacija "Proces traženja i identificiranja nestalih osoba: Vodič za porodice u Bosni i Hercegovini" odnosi se na proces traženja nestalih osoba u Bosni i Hercegovini i sačinjen je na osnovu podataka dobivenih nakon niza sastanaka pod nazivom "Potraga za nestalima: otvaranje prema javnosti i pristup informacijama", koje je ICMP održao u gradovima širom Bosne i Hercegovine tokom 2011. godine.

Izrada ovog vodiča zasnovana je na uvjerenju da su jasne informacije i informirana javnost preduslov da se dođe do pravde. Imajući na umu da traženje nestalih može biti složeno, ovaj vodič nastoji sumirati ključne koncepte u format prihvatljiv za opću upotrebu.

Često postavljana pitanja

P: Kako da prijavim nestalu osobu?

Nestalu osobu prijavljujete tako što ćete lično, telefonom, faksom, poštom ili elektronskom poštom (e-mail), kontaktirati Institut za nestale osobe Bosne i Hercegovine (INO BiH). Status nestale osobe možete provjeriti putem ICMP-ove web stranice na linku Centar za upite o nestalim osobama. Kontakt podaci za obje organizacije se nalaze na strani 19. ovog vodiča.

P: Da li plaćam za davanje uzorka krvi / ovlaštenom vještaku sudske medicine/ za analizu DNK / za identifikaciju?

- Ne. Od vas se neće tražiti da platite troškove identifikacije;
- Sve troškove potrage i iskopavanja grobova pokriva INO;
- INO pokriva i troškove ukopa;
- ICMP pokriva sve troškove prikupljanja uzoraka krvi i analize DNK;
- Ovlašteni vještak sudske medicine odgovoran je za izdavanje potvrde o smrti i ova usluga je besplatna, premda postoji mogućnost da je potrebno platiti neznatnu administrativnu taksu prilikom preuzimanja kopija dokumenata;
- Ako se od vas traži plaćanje bilo koje usluge, prijavite to INO-u, koji će provesti dalju istragu.

P: Dao/la sam uzorak krvi prije nekoliko godina a još nisam dobio/la odgovor. Da li trebam ponovo dati uzorak krvi?

Dodatni uzorci krvi nisu potrebni od osobe koja je ranije dala krv, ali bi bilo korisno provjeriti putem ICMP-ovog Centra za upit o nestalim osobama na www.ic-mp.org da li ICMP raspolaze sa dovoljno referentnih uzoraka članova porodice.

P: Dao/la sam krv prije nekoliko godina, zašto još uvijek nema podudaranja DNK?

Najvjerovatnije je da posmrtni ostaci vašeg člana porodice još uvijek nisu pronađeni. Drugi razlog bi mogao biti da ICMP nije bio u mogućnosti da dobije ili izoluje profil DNK iz pronađenih posmrtnih ostataka. Treći razlog bi mogao biti da ne postoje dovoljno bliski srodnici nestale osobe od kojih bi se mogao uzeti neophodni uzorak krvi kako bi došlo do podudaranja.

P: Šta ako su svi članovi jedne porodice umrli ili nestali i ako nema dovoljno članova porodice koji bi mogli dati krv?

To može predstavljati ozbiljan problem pri identifikaciji, i u određenom broju slučajeva identifikacija putem DNK neće biti moguća. U nekim slučajevima, postojeći profili DNK nestalih osoba koje ICMP već posjeduje, skupa sa posrednim dokazima, mogu omogućiti identifikaciju.

P: Da li će nestali član moje porodice biti identifikovan ako ja ne dam uzorak krvi?

Da bi se izvršila identifikacija putem analize DNK potrebno je

da vi ili drugi članovi vaše porodice dostavite referentne uzorke ICMP-u.

P: Zašto određeni broj ekshumiranih tijela još uvijek nije identifikiran?

Kada postoje hiljade slučajeva nestalih, za proces identifikacije može biti potrebno duže vrijeme. U svakom trenutku postoje slučajevi koji čekaju potvrdu identifikacije. Za posebno složene slučajeve treba mnogo više vremena.

Pored toga, najčešći slučajevi kada identifikacija tijela nije moguća su kada:

- Nema dovoljno referentnih uzoraka članova porodice
- Nema preživjelih članova porodice koji mogu dati referentne uzorke;
- Ili pronađeno tijelo ne potiče iz oružanog sukoba i samim time ne dolazi do podudaranja ni sa jednim referentnim uzorkom članova porodica.

P: Šta ako imam informacije o mogućoj lokaciji grobnice?

Možete dati svoj doprinos ovom procesu tako što ćete informacije dostaviti INO-u ili Državnom tužiteljstvu. Sve informacije će se provjeriti.

Institucije uključene u rješavanje problema nestalih osoba u Bosni i Hercegovini

INO (Institut za nestale osobe)

P: Šta je INO i koja je njegova uloga?

INO je nezavisna institucija na državnom nivou čiji je mandat da traži osobe nestale tokom oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini i regionu. INO radi na principu nepristranosti i nediskriminacije na osnovu etničke pripadnosti, pola, rase, jezika, vjeroispovjesti, političkih ili drugih uvjerenja, društvenog porijekla, finansijskog statusa ili uloge koju je žrtva imala tokom oružanih sukoba ili drugih oblika neprijateljstva. INO je osnovan 2005. godine, a suosnivači su Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i ICMP. Sa radom je počeo 2008. godine i nadležan je da:

- prikuplja, obrađuje i sistematizira informacije o nestalim osobama, pojedinačnim i masovnim grobnicama;
- uspostavi i upravlja Centralnom evidencijom nestalih (CEN); vodi evidenciju i obaveštava porodice nestalih osoba, što uključuje i izdavanje potvrda o nestanku i identitetu žrtava, u skladu sa Zakonom o nestalim osobama;
- pronalazi, provjerava i označava lokacije masovnih i pojedinačnih grobnica;
- obavještava pravosudne organe o potencijalnim lokacijama grobnica i traži sudski nalog za istragu;
- učestvuje u iskopavanju i ekshumaciji masovnih i pojedinačnih grobnica;
- učestvuje u asanaciji terena, obdukcijama, antropološkim

- obradama i identifikacijama;
- surađuje sa međunarodnim i domaćim organizacijama i institucijama uključenim u rješavanje problema nestalih osoba;
- pruža podršku porodicama nestalih i njihovim udruženjima, uključujući projekte koje je pokrenuo Savjetodavni odbor INO-a;
- čuva posmrtnu ostatke nakon njihove identifikacije, do preuzimanja od strane članova porodice ili ukopa;
- pokriva troškove i pruža podršku porodicama nestalih u organizaciji ukopa/sahrana njihovih srodnika;
- surađuje sa nadležnim institucijama u Hrvatskoj, Srbiji, Crnog Gori i drugim zemljama, u skladu sa zakonima Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima;
- obavještava javnost o rezultatima istraga i utvrđenim činjenicama.

P: Gdje su kancelarije INO-a i gdje mogu dobiti informacije o aktivnostima na području gdje živim?

Sjedište INO-a je u Sarajevu, a terenski uredi se nalaze u Banja Luci, Mostaru, Bihaću, Tuzli, Brčkom, Istočnom Sarajevu, Doboju, Goraždu, Nevesinju, Orašju, Sarajevu, Sanskom Mostu, Srebrenici, Travniku i Zenici. (imena i kontakt detalji zaposlenika INO-a koji rade u terenskim kancelarijama navedeni su na www.ino.ba). Istražitelji INO-a i drugo osoblje na terenu su na raspolaganju za pružanje relevantne informacije o statusu pojedinačnih slučajeva nestalih osoba i o svim aktivnostima u njihovom području odgovornosti.

P: Ko finansira INO i ko provjerava kako troše novac?

INO je institucija na državnom nivou i finansira se iz budžeta institucija Bosne i Hercegovine koje finansiraju oba entiteta i Brčko distrikt. INO može primati dodatna sredstva i podršku iz drugih izvora u skladu sa zakonom (donacije, prilozi, darovnice građana, zemalja donatora, organizacija, itd.). Finansijska kontrola se provodi na dva nivoa – od strane Nadzornog odbora INO-a, koji broji tri člana, po jedan iz reda svakog konstitutivnog naroda Bosne i Hercegovine, i Ureda za reviziju institucija Bosne i Hercegovine.

Upravljački i nadzorni organi INO-a

P: Koja je uloga upravljačkih tijela INO-a?

Da bi se osiguralo dobro upravljanje i jednak tretman svih nestalih osoba, postoji nekoliko nivoa uprave i nadzora.

Upravljačka, rukovodna tijela i nadzorni organi INO-a su:

- Upravni odbor
- Kolegij direktora
- Nadzorni odbor

Članovi ovih tijela su imenovani na osnovu stručnih kvalifikacija i u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, kako bi se osigurala jednaka zastupljenost konstitutivnih naroda. Članove Upravnog i Nadzornog odbora INO-a imenuju suosnivači INO-a (ICMP i Vijeće ministara), nakon otvorenog

natječaja.

- Upravni odbor je zadužen za pripremu programa rada INO-a, pripremu i nadgledanje realizacije finansijskog plana i godišnjeg obračuna, usvajanje podzakonskih akata INO-a, nadzor i ocjenu rada članova Kolegija direktora, dostavljanje izvještaja suosnivačima i drugo. Upravni odbor se sastoji od šest članova, po dva iz reda svakog od konstitutivnih naroda u Bosni i Hercegovini. Članovi Upravnog odbora se imenuju na period od četiri godine i ne mogu biti ponovno izabrani. Upravni odbor odluke donosi konsenzusom. Kolegij direktora broji tri člana koje imenuje (i razrješava dužnosti) Upravni odbor INO-a na osnovu stručnih sposobnosti i relevantnog radnog iskustva na period od četiri godine. Članovi Kolegija direktora vrše funkciju Predsjedavajućeg tokom perioda od osam mjeseci, po principu rotacije. Kolegij direktora rukovodi Institutom i odgovoran je za organizovanje, upravljanje i predstavljanje Instituta, za zakonitost rada i izvršavanje odluka Upravnog odbora INO-a. Kolegij direktora odluke donosi konsenzusom.
- Nadzorni odbor INO-a broji tri člana. Predsjedavajući Nadzornog odbora i članovi Nadzornog odbora imenuju se na period od četiri godine nakon čega ne mogu biti ponovno izabrani. Nadzorni odbor odluke donosi konsenzusom. Nadzorni odbor Instituta razmatra izvještaje o finansijskom poslovanju Instituta, godišnji izvještaj i godišnji završni račun, razmatra i provjerava urednost i zakonitost vođenja računovodstvenih knjiga i izvještava suosnivače, Upravni odbor i Kolegij direktora o rezultatima nadzora.

P: Šta je Savjetodavni odbor INO-a i ko su njegovi članovi?

Savjetodavni odbor Instituta za nestale osobe sastoji se od predstavnika članova porodica nestalih osoba i vodi računa da Institut za nestale osobe u obzir uzima interese članova porodica nestalih osoba.

Savjetodavni odbor broji šest predstavnika udruženja porodica nestalih osoba: dva iz reda bošnjačkog, dva iz reda hrvatskog i dva iz reda srpskog naroda. Žene i muškarci su podjednako zastupljeni. Udruženja porodica nestalih osoba predlažu kandidate za Savjetodavni odbor, koje zatim imenuje Upravni odbor Instituta za nestale osobe na period od četiri godine.

P: Koja je uloga Savjetodavnog odbora INO-a?

Savjetodavni odbor zadužen je za sljedeće:

- služi kao veza između udruženja porodica i INO-a i obavještava osobe koje traže svoje nestale o procesu traženja nestalih osoba;
- nadgleda aktivnosti INO-a;
- savjetuje rukovodne organe INO-a;
- promovira problematiku nestalih osoba u javnosti i predlaže projekte i pokreće inicijative vezane za rad INO-a.

P: Kako mogu stupiti u kontakt sa Savjetodavnim odborom INO-a?

Savjetodavni odbor INO-a možete kontaktirati direktno na telefon INO-a 033 703 286, putem pošte na adresu Hamdije Ćemerlića 2/15, 71000 Sarajevo, na e-mail info@ino.ba ili na faks 033 703 685.

Centralna evidencija nestalih (CEN)

P: Šta je Centralna evidencija nestalih (CEN)?

CEN je baza podataka u kojoj se nalaze sve informacije o nestalim osobama iz Bosne i Hercegovine. INO upravlja CEN-om i unosi nove podatke, u skladu sa Zakonom o nestalim osobama. CEN je nastao spajanjem 13 zasebnih baza podataka sa informacijama o nestalim osobama koje je prikupila bivša Federalna komisija za nestale osobe, Kancelarija za traženje nestalih i zarobljenih lica Republike Srpske, Državna komisija za traženje nestalih osoba, Međunarodni komitet crvenog krsta/križa i ICMP. Informacije koje su trenutno u CEN-u predmet su detaljne verifikacije da bi se utvrdila njihova kompletnost i tačnost. Nakon verifikacije, Bosna i Hercegovina će imati tačan registar svih prijavljenih nestalih osoba uključujući informacije o mjestu i okolnostima nestanka, ekshumaciji i druge informacije neophodne za utvrđivanje identiteta nestale osobe.

Tužilaštvo i Državni sud

P: Koja je uloga Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Državnog suda?

U Bosni i Hercegovini Tužilaštvo Bosne i Hercegovine je nadležno za slučajeve ratnih zločina. Od 1. Januara 2011. godine Posebni odjel za ratne zločine pri Tužilaštvu Bosne i Hercegovine odgovoran je za ekshumacije i identifikacije u Bosne i Hercegovine. To znači da terenski timovi Državnog tužilaštva i tužioci provode aktivnosti ekshumacija, identifikacija i druge aktivnosti u vezi sa istragama ratnih zločina. Ekshumacija i identifikacija koje su sastavni dio istrage, koje su započete prije januara 2011. godine od strane kantonalnih/okružnih tužilaštava, će biti i okončane od strane ovih tužilaštava.

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine provodi ekshumacije i identifikacije na osnovu informacija dobijenih od pojedinaca, INO-a, policijskih službi, obavještajnih službi ili bilo kojeg drugog izvora, a u skladu sa sudskim nalogima izdatim od strane Državnog suda. U okviru svoje nadležnosti, Sud Bosne i Hercegovine nadležan je za krivična djela definisana Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine i drugim zakonima Bosne i Hercegovine (član 13 Zakona o sudovima Bosne i Hercegovine i član 23 Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine). Sud je nadležan i za krivična djela opisana zakonima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta.

P: Koja je uloga Odjela za ratne zločine?

Jedan od tri odjela Tužilaštva Bosne i Hercegovine je Posebni odjel za ratne zločine. Odjel upošljava četrnaest domaćih i jednog međunarodnog tužioca i najveći je odjel Tužilaštva Bosne i Hercegovine. Odjel je podijeljen u timove koji pokrivaju određena geografska područja. Na čelu svakog tima je domaći tužilac:

- **Tim 1** pokriva regiju sjeverozapadne Bosne i dio Posavine;
- **Tim 2** pokriva regiju središnje Bosne;
- **Tim 3** pokriva regiju istočne Bosne (dolina rijeke Drine) i

dio Posavine;

- **Tim 4** pokriva regiju Sarajeva i Istočne Bosne, uključujući Foču;
- **Tim 5** pokriva regiju Zapadne Hercegovine i dolinu rijeke Neretve;
- **Specijalni tim 6** za područje Srebrenice.

Odjel za ratne zločine radi na slučajevima koje je Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) ustupio domaćem pravosuđu, slučajeve za koje su domaće institucije prethodno provele istragu, te na svim novim slučajevima.

P: Šta rade kriminalistički tehničari?

Kako se svaka lokacija ekshumacije smatra mjestom zločina, provodi se istraga ili rekonstrukcija mjesta zločina uz pomoć stručnjaka iz oblasti kriminalistike (krim. tehničar) ili neke druge discipline, koji pomaže u prikupljanju i evidentiranju dokaza i drugih vrsta podataka. Ovi podaci se kasnije mogu upotrijebiti tokom sudskih procesa ukoliko dođe do pokretanja krivičnog postupka. Krim-tehničar je odgovoran i za obilježavanje svih pronađenih dokaza, vođenje evidencije, a u narednim fazama i za pripremu obdukcijskih izvještaja u kojima se nalaze informacije o rezultatima obrade posmrtnih ostataka pronađenih na mjestu zločina.

Vijeće ministara i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice

P: Koja je uloga Vijeća ministara u procesu, uključujući MHRR, i koje su njihove obaveze?

2005. godine su Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i ICMP potpisali Sporazum o preuzimanju uloge suosnivača za Institut za nestale osobe (INO). U skladu sa sporazumom, Vijeće ministara je odgovorno za:

- osiguravanje sredstava za rad Instituta iz budžeta Institucija Bosne i Hercegovine na godišnjem nivou, a na osnovu finansijskog plana odobrenog od strane suosnivača za svaku kalendarsku godinu,
- učestvovanje u izboru, a zatim imenovanje tri člana Upravnog odbora INO-a (preostala tri imenuje ICMP),
- učestvovanje u izboru, a zatim imenovanje članova Nadzornog odbora INO-a (preostala tri imenuje ICMP),
- razmatranje i odobravanje Statuta INO-a i drugih podzakonskih akata u skladu sa zakonodavstvom Bosne i Hercegovine,
- razmatranje i usvajanje godišnjeg izvještaja o radu INO-a.

U ime Vijeća ministara, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice nadgleda primjenu Zakona o nestalim osobama.

Ovlašteni vještak sudske medicine

P: Koja je uloga ovlaštenog vještaka sudske medicine?

Ovlašteni vještak sudske medicine obavlja obavlja obdukciju i nadzire uzimanje uzoraka sa posmrtnih ostataka za analizu DNK. Izvještaji o podudaranju DNK vraćaju se ovlaštenom vještaku sudske medicine koji je nadležan da zajedno sa tužiteljem i krim-tehničarima zaključi identifikaciju u pravnom smislu.

Zakonodavstvo

P: Koja zakonska prava imam?

U Bosni i Hercegovini Zakon o nestalim osobama porodicama nestalih osoba osigurava sljedeća prava:

- da znaju sudbinu nestalih članova porodice;
- da znaju okolnosti, uzrok smrti i gdje se nalaze posmrtni ostaci;
- da dostojanstveno ukopaju posmrtne ostatke nakon identifikacije;
- pravo na novčanu potporu;
- pravo na privremeno upravljanje imovinom nestale osobe;
- troškove sahrane/ukopa;
- prioritet u zapošljavanju i školovanju djece;
- zdravstvenu zaštitu;
- obilježavanje mjesta ukopa i iskopavanja.

Zakon o nestalim osobama navodi i obaveze Institucija Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko distrikta da:

- porodicama nestalih osoba i relevantnim institucijama

zaduženim za traženje nestalih osoba dostave sve dostupne informacije;

- pruže svu neophodnu pomoć u unapređenju procesa traženja i identifikiranja, te rješavanja slučajeva nestalih osoba u Bosni i Hercegovini.

P: Da li u Bosni i Hercegovini postoji zakon koji reguliše problem nestalih osoba?

Parlamentarna Skupština Bosne i Hercegovine je u oktobru 2004. godine donijela Zakon o nestalim osobama (Službeni list Bosne i Hercegovine br. 50/04, novembar 2004). Ovim zakonom su utvrđeni principi za unapređenje procesa traženja, definicija nestale osobe, način vođenja centralne evidencije (CEN), ostvarenja socijalnih i drugih prava članova porodica nestalih osoba, kao i druga pitanja u vezi s traženjem nestalih osoba iz Bosne i Hercegovine i u Bosni i Hercegovini.

Sve informacije koje se odnose na primjenu ovog Zakona i prava članova porodica navedene su u Vodiču za porodice nestalih osoba kojeg je objavilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine u saradnji sa ICMP-om, Međunarodnim komitetom crvenog krsta/križa, Uredom visokog komesara za ljudska prava i Centrom za slobodan pristup informacijama. Vodič za članove porodica nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, i puni tekst Zakona o nestalim osobama u Bosni i Hercegovini možete pogledati na: <http://www.ic-mp.org/wp-content/uploads/2007/11/bosvodice.pdf>

P: Da li član porodice nestale osobe ima pravo da traži finansijsku pomoć, u skladu sa članom 11. I članom 12. Zakona o nestalim osobama?

U skladu sa zakonom, članovi porodice nestalih osoba, koje je nestale osobe izdržavala I koji imaju potrebu za izdržavanjem, stiču pravo na mjesečnu potporu.

Novčana potpora je neprenosivo lično pravo i ne može biti korištena istovremeno s drugim osnovom za izdržavanje. U skladu sa Zakonom o nestalim osobama, korisnici mogu izabrati korištenje povoljnijeg prava. Pravo na novčanu potporu se ostvaruje od dana stupanja na snagu Zakona (9.11.2004. godine). Osobe koje nisu do stupanja na snagu ovog zakona podnijele prijavu za traženje nestale osobe, ovo pravo ostvaruju od dana podnošenja prijave.

P: Ko može tražiti novčanu potporu?

U skladu sa Zakonom o nestalim osobama članovi porodica nestalih osoba koji se mogu prijaviti za novčanu potporu – kada se konačno uspostavi Fond za nestale osobe – su:

- dijete rođeno u bračnoj zajednici ili izvan bračne zajednice;
- usvojeno dijete, uključujući pastorku koje je izdržavala nestala osoba;
- supružnik ili izvanbračni partner;
- roditelji (očuh, maćeha);

- roditelji usvojenog djeteta;
- brat ili sestra nestale osobe.

Uloga ICMP-a i međunarodna pomoć Bosni i Hercegovini

P: Koja je uloga ICMP-a?

Međunarodna komisija za nestale osobe je međunarodna, nezavisna organizacija koja promoviše ljudska prava/vladavinu zakona, osnovana na inicijativu američkog predsjednika Billa Clintona 1996. godine, nakon samita zemalja grupe G-7 u francuskom gradu Lyonu. Njen glavni zadatak je da obezbijedi saradnju vlada na pronalaženju i identifikiranju osoba nestalih usljed oružanih sukoba ili kršenja ljudskih prava. Pored toga, ICMP podržava rad drugih organizacija, podstiče uključivanje javnosti u te aktivnosti, doprinosi u pronalaženju adekvatnih oblika odavanja počasti nestalim osobama. ICMP prima dobrovoljne donacije od vlada donatora kako bi pomogli zemljama u kojima su osobe nestale usljed oružanog sukoba ili katastrofa.

ICMP je predvodnik u korištenju jedinstvenog sistema identifikacije na osnovu istovremene analize velikog broja DNK uzoraka u svrhu identifikacije velikog broja nestalih usljed oružanog sukoba i kršenja ljudskih prava. ICMP je prvi u svijetu po mogućnosti istovremene analize velikog broja uzoraka u svrhu identifikacije zasnovanih na analizi DNK. Laboratoriji se nalaze u Bosni i Hercegovini, a proces identifikacije uključuje primjenu forenzičke arheologije i antropologije.

Osim pružanja stručne pomoći, ICMP je suosnivač Instituta za nestale osobe Bosne i Hercegovine. ICMP pomaže i u procesima uspostavljanja tranzicijske pravde, pruža zakonodavnu pomoć i pomaže razvoj mreža organizacija civilnog društva koje se zalažu za istinu, pravdu i prava članova porodica nestalih.

ICMP upravlja i radi sa bazom forenzičkih podataka (Forensic Data Management System), pomoću kojeg se nestala osoba može pratiti od pronalaska do identifikacije. Informacije o nestalima koje su u posjedu ICMP-a javnosti su dostupne putem Centra za upite o nestalim osobama na ICMP-ovoj web stranici. To porodicama nestalih osoba i drugima daje mogućnost da prate slučajeve nestalih osoba; ako je porodica nestalu osobu prijavila ICMP-u, Centar za upite o nestalim osobama im omogućava da dođu do informacija o statusu slučaja te nestale osobe.

P: Kakav sistem kontrole postoji u ICMP-u?

ICMP-ov Sistem laboratorija za analizu DNK akreditovan je u skladu sa vrlo visokim međunarodnim standardima (ISO 17025) kroz trajan i strog proces koji uključuje tehničku inspekciju i pregled svih metoda i procedura kontrole kvaliteta.

ICMP je dio međunarodnog testiranja stručnosti kako bi se potvrdila tačnost metoda testiranja.

Svi dijelovi ICMP-ovog Odsjeka forenzičkih nauka savjete primaju od strane vanjskog tijela - Upravnog odbora forenzičkih nauka, koji čine najprominentniji svjetski naučnici iz oblasti forenzike. Njihova imena i kvalifikacije nalaze se na na web stranici ICMP-a:

<http://www.ic-mp.org/committees/steering-committee-on-forensic-sciences/>

ICMP saraduje sa međunarodnim stručnjacima američke Naučne radne grupe Komisije za metode analize DNK nestalih osoba, a član je i Odbora američke Naučne radne grupe za identifikaciju žrtava katastrofa.

ICMP je stalni učesnik redovnih sastanaka evropske Mreže instituta forenzičkih nauka (ENFSI), i evropske Grupe za profiliranje DNK (EDNAP).

ICMP-ove naučne metode se redovno predstavljaju na međunarodnim naučnim konferencijama, a mnoge od tih metoda su objavljene u naučnim časopisima.

Pronalazak, ekshumacija i identifikacija nestalih osoba

Pronalazak i ekshumacija posmrtnih ostataka

P: Kako INO dolazi do informacija o lokacijama skrivenih grobnica?

Kako bi došao do informacija o lokacijama skrivenih grobnica INO koristi različite izvore informacija kao što su izjave svjedoka, evidencije zvaničnih organa, informacije sa sudskih procesa i policijsku dokumentaciju, te vlastitim istraživanjem na terenu.

P: Kako se ICMP uključuje u proces ekshumacija?

Na zahtjev INO-a, ICMP pruža stručnu pomoć na pronalaženju i ekshumaciji posmrtnih ostataka koristeći napredne tehnike forenzičke antropologije. Tehnička pomoć uključuje mapiranje, digitalne fotografije i dokumentovanje procesa ekshumacije.

P: Šta ekshumacija podrazumijeva?

Ispravno obavljena ekshumacija podrazumijeva pronalaženje posmrtnih ostataka i drugih dokaza iz masovnih grobnica i ostalih skrivenih lokacija. Ostaci se prikupljaju na način koji olakšava identifikaciju nestalih osoba. Informacije o lokaciji se dokumentuju kako bi se napravio historijski arhiv.

P: Ko je nadležan za mjesto ekshumacije i zašto je u proces uključeno Tužilaštvo?

Grobnice se smatraju mogućim mjestima zločina, tako da Tužilaštvo ima nadležnost nad svim aktivnostima oko ekshumacije.

P: Koliko dugo traje ekshumacija?

To zavisi od veličine grobnice i prirode terena. Za manje

složeno iskopavanje potrebno je nekoliko dana, ali neke grobnice su vrlo složene i za njihovu ekshumaciju može biti potrebno nekoliko sedmica pa i mjeseci, posebno ako su na udaljenoj lokaciji ili ako postoji rizik od neeksplozivnih ubojnih sredstava u tom području.

P: Ko, po zakonu, mora prisustvovati ekshumaciji?

Nadležni tužilac ili predstavnik Tužilaštva Bosne i Hercegovine, ovlašteni vještak sudske medicine, policija i predstavnici INO-a moraju biti prisutni. U slučaju da postoji opasnost od neeksplozivnih ubojnih sredstava ili se radi o složenoj grobnici, INO može tražiti pomoć timova za deminiranje, alpinističkih timova i ICMP-ovih stručnjaka -.

P: Da li druge osobe mogu prisustvovati ekshumaciji ako to žele?

Isključivu kontrolu pristupa grobnici ima tužilac. Druge osobe, kao što su članovi porodica i/ili novinari, mogu prisustvovati, ali uz predhodno dobivenu dozvolu od Tužilaštva Bosne i Hercegovine. INO može podnijeti zahtjev Tužilaštvu za one osobe koje žele da prisustvuju.

P: Gdje se čuvaju posmrtni ostaci nakon završene ekshumacije?

Posmrtni ostaci se prevoze do mrtvačnice koju je odabralo Tužilaštvo Bosne i Hercegovine. Informacije o mjestu na kome se nalaze posmrtni ostaci mogu se dobiti u INO-u.

P: Koliko mrtvačnica postoji u Bosni i Hercegovini i gdje se nalaze?

U Bosni i Hercegovini trenutno postoji jedanaest mrtvačnica. Nalaze se u sljedećim općinama: Banja Luka, Nevesinje, Istočno Sarajevo, Sarajevo, Visoko, Odžak, Tuzla (2), Mostar, Goražde, i Sanski Most.

P: Šta se događa sa posmrtnim ostacima u mrtvačnici?

Ovlašteni vještak sudske medicine obrađuje posmrtnu ostatku i uzima vrlo mali uzorak kosti koji dostavlja ICMP-u na analizu DNK. U okviru obrade, policija može dokumentovati dokaze, uključujući ifotografisanje. U kombinaciji sa dostavljenim rezultatima DNK analize, ovlašteni vještak sudske medicine obavlja pregled svih ostalih dostupnih podataka kako bi izdao potvrdu o smrti.

P: Zašto se za identifikaciju koristi analiza DNK, a ne neke druge metode?

DNK sadrži jedinstvene identifikacijske karakteristike čak i u odsustvu drugih dokaza. Važno je koristiti naučno priznatu metodu identifikacije, a ne samo lično prepoznavanje ili dokaze na temelju indicija, a analiza DNK je širom svijeta prihvaćena kao jedna od najpouzdanijih naučnih metoda identifikacije nestalih osoba.

Identifikacija

P: Kakva je procedura u Bosni i Hercegovine za identifikaciju i koliko traje?

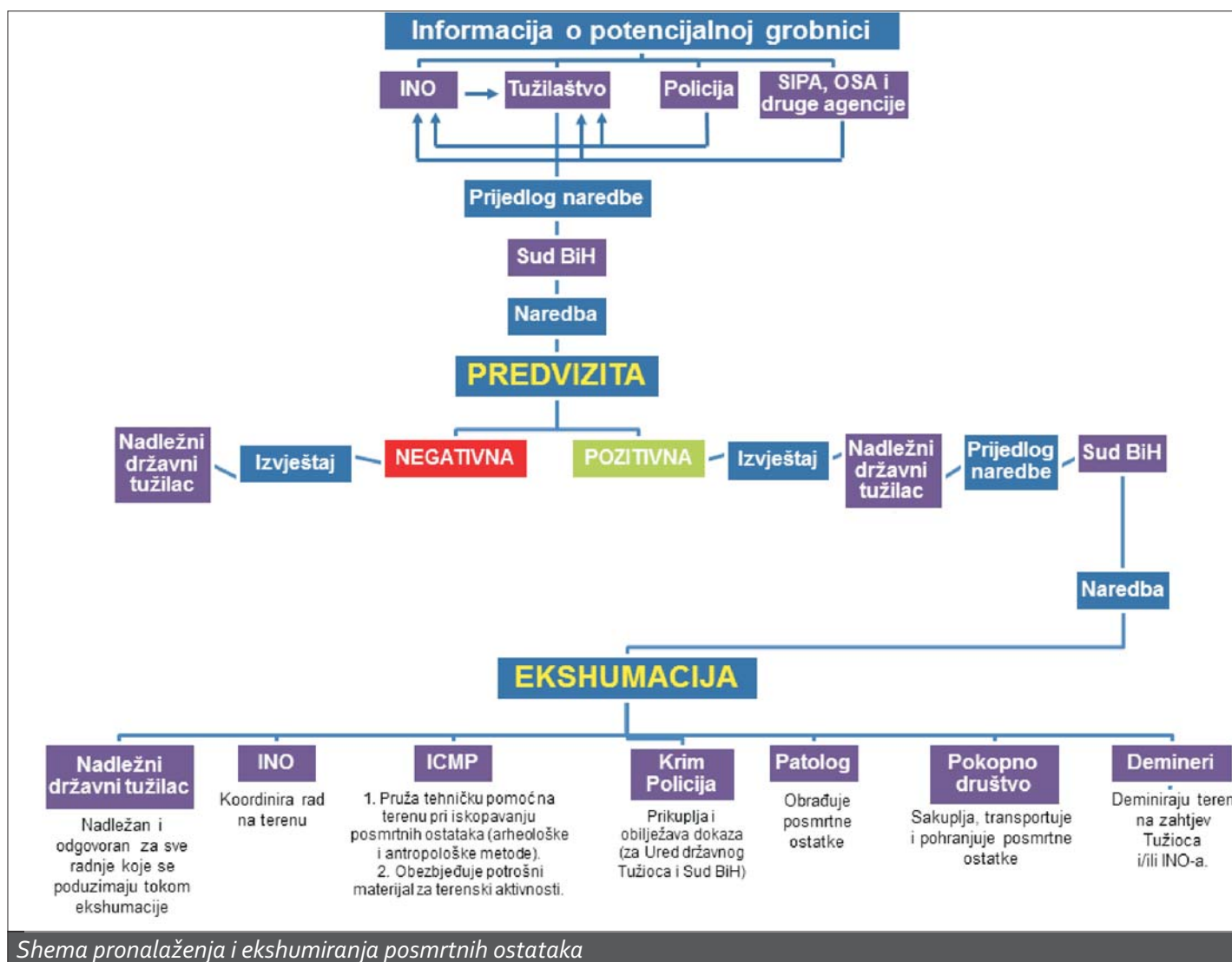
- U Bosni i Hercegovine provjeru identiteta putem DNK obavlja ICMP.
- Za početak, neophodno je imati dovoljno referentnih uzoraka krvi članova porodice, posmrtni ostaci nestale osobe moraju biti ekshumirani, a uzorci ostataka uzeti za analizu DNK.
- Zatim, se mora dobiti profil DNK iz posmrtnih ostataka nestale osobe, te pronaći podudaranje sa referentnim uzorcima članova porodice.
- Izvještaj o podudaranju DNK se zatim detaljno pregleda i šalje u INO, koji izvještaj o podudaranju prosljeđuje ovlaštenom vještaku sudske medicine i tužitelju, koji se staraju da se obave antropološki pregled i obdukcija, te razmatra sve dokaze u vezi sa slučajem, kako bi potvrdio podudaranje DNK.
- Mišljenje vještaka sudske medicine o mogućem uzroku smrti navodi se u izvještaju koji se dostavlja tužitelju.
- Potvrda o smrti se zatim šalje općinskom matičnom uredu da bi se potvrdila smrt i izdao smrtni list.
- Ako postoji dovoljan broj referentnih uzoraka članova porodice, proces može trajati od četiri do šest sedmica od dana kada je DNK uspješno izolovana iz posmrtnih ostataka nestale osobe nakon ekshumacije. Međutim, nije lako izdvojiti DNK iz koštanog uzorka, a u nekim slučajevima je i nemoguće uz raspoloživu tehnologiju. ICMP nastavlja pokušavati izolovati DNK iz različitih uzoraka, a kontinuirano radi na razvijanju naprednijih naučnih tehnika.

P: Možemo li nestalu osobu proglasiti mrtvom ako nema podudaranja DNK i šta će se desiti sa procesom traženja ako je osoba proglašena mrtvom?

- U skladu sa članom 27 Zakona o nestalim osobama, tri godine nakon dana stupanja Zakona na snagu (novembar 2004. godine) osoba registrovana kao nestala u periodu između 31. aprila 1991. i 14. februara 1996. godine, čiji je nestanak verifikovan u Centralnoj evidenciji nestalih osoba u Bosni i Hercegovini, smatrat će se mrtvom i taj podatak se službeno unosi u matičnu knjigu umrlih.
- Međutim, u skladu sa članom 9 istog zakona, u slučaju da se nestala osoba proglasi mrtvom ali njeni posmrtni ostaci nisu pronađeni, proces pronalaženja i identifikacije se ne obustavlja. To znači da se status nestale osobe zaključuje samo nakon pronalaženja posmrtnih ostataka, tj. proces traženja nestale osobe se zaključuje na dan identifikacije.

P: Ko je odgovoran za zaključivanje slučaja nestale osobe identifikacijom?

Identifikacija je pravni proces. Državno tužilaštvo je 2001. godine objavilo da sve buduće identifikacije moraju biti zasnovane na DNK analizi, osim ako u određenom slučaju nije

moguće koristiti DNK. Konačnu identifikaciju vrši ovlašteni vještak sudske medicine u saradnji sa krim-tehničarem i tužiteljem.

P: Ko treba biti prisutan prilikom identifikacije i zaključivanja slučaja?

Po zakonu, sljedeće osobe MORAJU biti prisutne da bi se obavila službena identifikacija:

- tužilac
- ovlašteni vještak sudske medicine
- predstavnik policije
- član porodice nestale osobe

Pored njih, može biti prisutan i uposlenik INO-a.

P: Da li će biti pronađena svaka nestala osoba?

Nažalost, vrlo je vjerovatno da bez dodatnih informacija o sudbini nestalih osoba mnogi ljudi neće biti pronađeni. Međutim, mandat INO-a je da istražuje svaki vjerodostojni navod o mogućoj lokaciji gdje bi osoba mogla biti zakopana. Istražuju se nove tehnike pronalaženje grobnica, ali proces još uvijek zavisi od izvještaja svjedoka o tome šta su vidjeli ili pronašli, od dobijanja informacija od počinitelja ili informacija

koje pružaju tužioci.

P: Da li će svaka pronađena osoba biti identifikovana?

Nažalost, ne. Naprimjer, postoje slučajevi kada nema referentnih uzoraka članova porodice za poređenje DNK, a ponekad nema upotrebljive DNK u posmrtnim ostacima. ICMP nastavlja tražiti nove, naprednije načine za izolovanje DNK, ali u nekim slučajevima to jednostavno nije moguće. Međutim, u tim slučajevima je možda moguće koristiti druge dokaze, a ovlašteni vještak sudske medicine, zadužen za taj slučaj, će pokušati pronaći što je moguće više informacija da bi se obavila identifikacija.

Upotreba DNK

P: Šta je DNK?

DNK je mikroskopska molekula u obliku lanca koja predstavlja nasljedni materijal i nalazi se u gotovo svim ćelijama ljudskog tijela. Pola DNK se naljeđuje od majke a druga polovina od oca. DNK sadrži biološke informacije, koje po prirodi tvore i održavaju naša tijela, te određuju brojne specifične karakteristike jedne osobe.

P: Da li je DNK jedinstvena?

Da. Osim kod jednojajčanih blizanaca, ne postoje dvije osobe koje dijele identičnu DNK.

P: Šta je "profil DNK"?

Kada se DNK testira u svrhu identifikacije nestale osobe, ispituju se samo određeni mali dijelovi ili mjesta na DNK. Ti različiti dijelovi su vrlo varijabilni i mogu se pojaviti u izuzetno velikom broju kombinacija. Karakteristike DNK na tim lokacijama mogu se zapisati brojčanim oznakama koje čine profil DNK. Svaka osoba (osim identičnih blizanaca) ima jedinstven profil DNK.

P: Kako DNK može dovesti do imena osobe?

Profil DNK, izolovan iz posmrtnih ostataka, sam po sebi ne omogućava identifikaciju osobe. DNK se može koristiti za identifikaciju samo ako se DNK profil iz posmrtnih ostataka može uporediti sa DNK profilima članova porodice nestale osobe ili sa uzorkom uzetim od nestale osobe prije njene smrti. Kada profil DNK nestale osobe i profili DNK članova porodice pokažu postojanje krvnog srodstva, to se naziva "podudaranje DNK" ili drugim riječima, identifikacija zasnovana na DNK.

P: Šta su "referentni uzorci članova porodice"?

To je obično uzorak krvi bliskih članova porodice nestale osobe. DNK se izoluje iz referentnih uzoraka, a zatim se poredi sa DNK izolovanom iz posmrtnih ostataka da bi se pronašlo podudaranje DNK.

P: Kako DNK pomaže da se pronađe/identifikuje nestali srodnik?

Zbog načina na koji se DNK nasljeđuje, informacije koje nosi DNK živih srodnika se može podudarati sa DNK izolovanom iz posmrtnih ostataka. Da bi se pronašlo podudaranje DNK, najmanje jedan član porodice mora dati referentni uzorak krvi iz kojeg se izoluje DNK, ali više dostupnih referentnih uzoraka, znači veće šanse da se pronađe podudaranje.

P: Za šta će se koriste referentni uzorci DNK članova porodice?

Uzorak će se koristiti isključivo kao pomoć u procesu identifikacije.

P: Ko treba dati uzorak krvi?

Ako prijavljujete nestalu osobu ICMP-u, pitat će vas o porodičnoj vezi tj. srodstvu sa nestalom osobom. Zaposlenici ICMP-a će dati preporuku ko iz vaše porodice treba dati uzorak krvi.

P: Šta je podudaranje DNK?

To je izraz koji se koristi kada dođe do poklapanja profila DNK izolovanog iz posmrtnih ostataka sa profilom DNK iz referentnih uzoraka članova porodice. To pruža veliku vjerovatnoću da su posmrtni ostaci u krvnoj vezi sa porodicom.

P: Kako se pronalazi podudaranje DNK?

ICMP vrši provjeru podudaranja DNK velikog broja nestalih osoba. profili DNK svih referentnih uzoraka članova porodice, koji se odnose na desetine hiljada nestalih osoba, unose se u veliku kompjutersku bazu podataka. Profili DNK izolovani iz posmrtnih ostataka nestalih osoba se, zatim, pomoću kompjuterskog programa poredi sa svim referentnim uzorcima članova porodice. Podudaranje DNK se zasniva na zajedničkom rasporedu DNK što ukazuje na postojanje krvnog srodstva.

P: Koliko je referentnih uzoraka članova porodice potrebno za podudaranje DNK?

To zavisi od vrste krvnog srodstva člana porodice sa nestalom osobom i od karakteristika DNK porodice. Ponekad je dovoljan jedan roditelj ili dijete, ali obično su potrebna dva ili više bliska srodnika. Profili roditelja, djece i braće i sestara nestalih osoba daju najbolje rezultate, ali i dalji srodnici mogu biti od pomoći. Zaposlenici ICMP-a će pojasniti koji članovi porodice mogu pomoći pri identifikaciji nestale osobe ako daju referentni uzorak.

P: Da li supružnik nestale osobe daje referentni uzorak?

Ako dijete nestale osobe može dati referentni uzorak, onda su majka ili otac tog djeteta vrlo korisna referenca.

P: Kako se daju referentni uzorci članova porodice?

DNK se može izolovati iz uzorka krvi ili brisa koji se uzima pamučnim štapićem iz usne šupljine. ICMP koristi jednostavan pribor, koji se sastoji od iglice za ubod prsta tako da se mogu prikupiti kapljice krvi.

P: Kako mogu provjeriti da li je dostavljeno dovoljno referentnih uzoraka da bi se omogućila identifikacija nestalog člana moje porodice?

Možete posjetiti link Centar za upite o nestalim osobama na www.ic-mp.org. Unesite ime nestale osobe da bi saznali da li je dostavljeno dovoljno referentnih uzoraka. Informacije su tačne i ažurirane. Međutim, imajte na umu da se podudaranje DNK može postići samo ako su posmrtni ostaci nestale osobe pronađeni i ako je profil DNK uspješno izolovan iz pronađenih posmrtnih ostataka.

P: Da li se pomoću DNK sa sigurnošću može identifikovati nestala osoba?

Minimum vjerovatnoće podudaranja DNK, koji ICMP prihvata,

je 99,95%, međutim, u većini slučajeva, nivo vjerovatnoće je 100%.

P: Šta ako je nestalo više članova moje porodice?

Vaš uzorak može pomoći da se identifikuju svi, u zavisnosti od vašeg srodstva. Međutim, ako je nestalo više braće ili sestara, DNK možda neće moći pomoći da se ustanovi o kome od njih se radi, osim ako nestale osobe imaju djecu koja su također dala referentne uzorke. Ako to nije slučaj, onda će stručnjaci prilikom obrade posmrtnih ostataka pokušati utvrditi godine ili visinu osobe u vrijeme smrti.

P: Kada analiza DNK ne funkcioniše?

Različiti uticaji okoline mogu razgraditi DNK koja se nalazi u posmrtnim ostacima. Ponekad dolazi do uništavanja kompletne DNK u kostima, tako da je nemoguće izolovati profil.

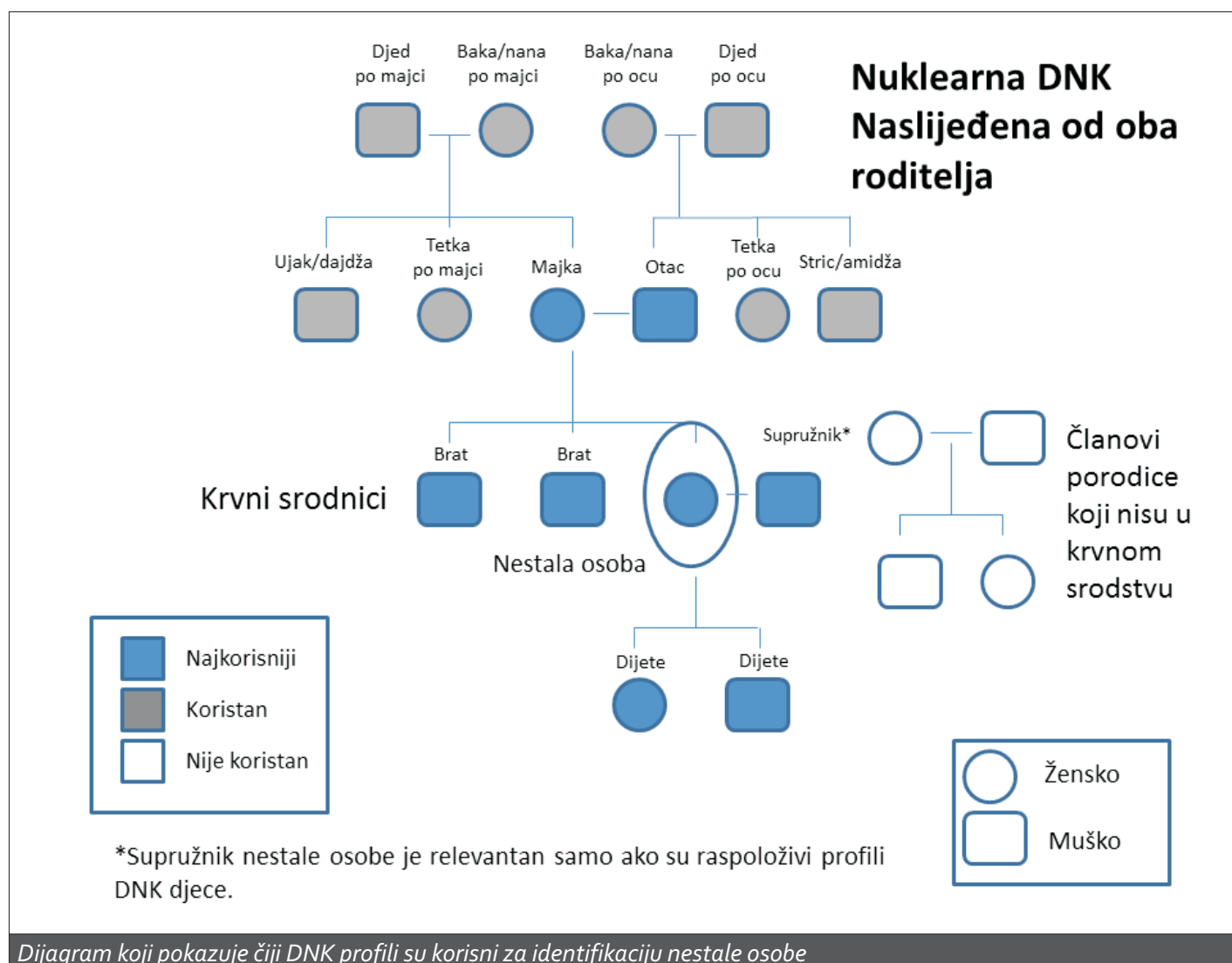
P: Može li se osoba identifikovati bez upotrebe DNK?

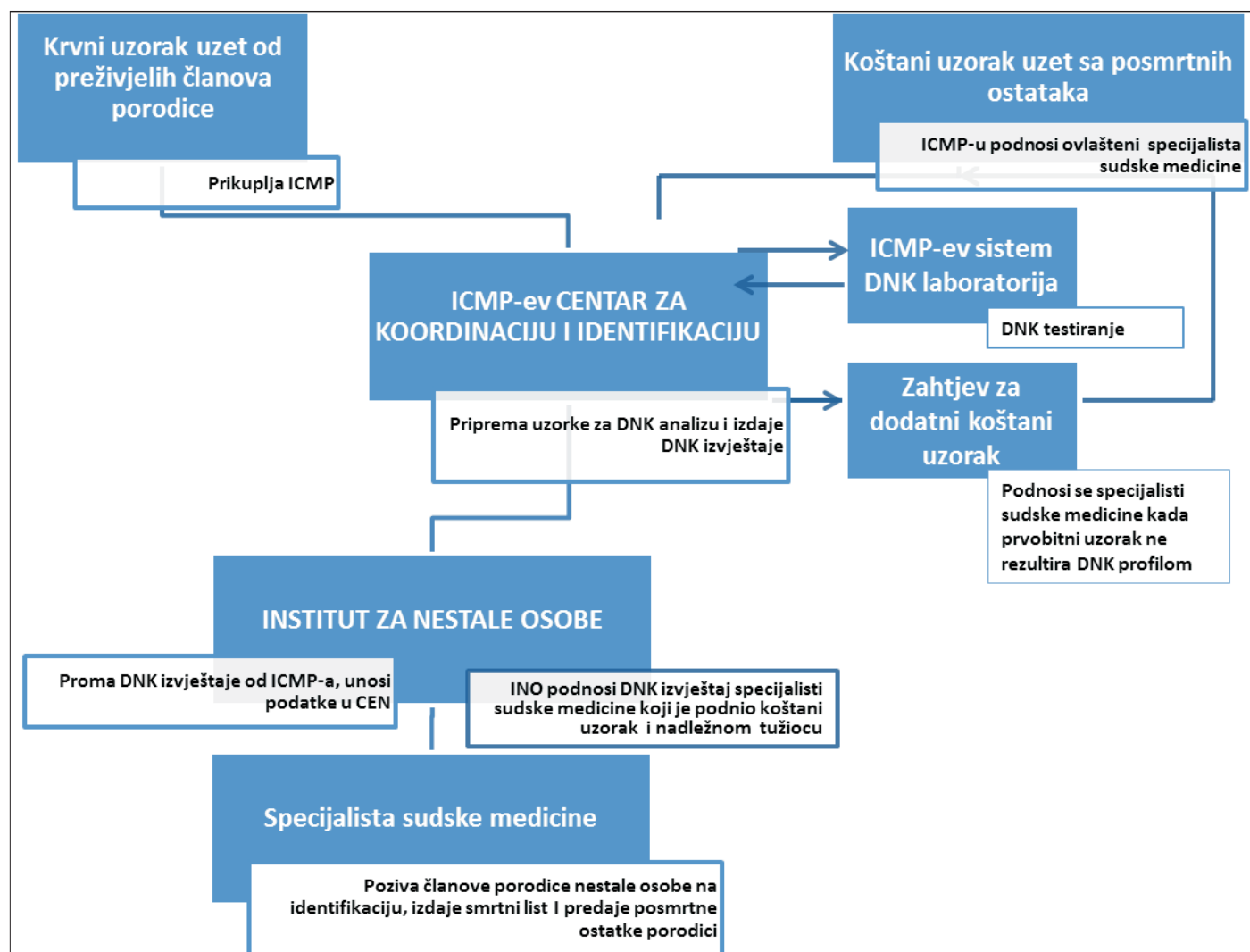
Zbog velikog broja nestalih osoba, nepostojanja zdravstvenih kartona, te činjenice da je većina posmrtnih ostataka sada u

skeletnom obliku, u Bosni i Hercegovini se primjenjuje politika da se identifikacija putem DNK ipak pokuša u svim slučajevima. Ako se DNK ne može izolovati iz posmrtnih ostataka ili nema referentnih uzoraka članova porodice, u nekim slučajevima je moguće izvršiti identifikaciju na osnovu dokaza o okolnostima, potom odjeće i ličnih stvari te specifičnih antropoloških i medicinskih karakteristika. Međutim, brojni dokazi ovog tipa nisu pouzdani niti objektivni iz naučnog ugla, te ih se mora koristiti vrlo oprezno i samo u slučaju kada je krajnji, kombinovani dokaz vrlo izvjestan.

P: Može li se osoba identifikovati kada ICMP nema dovoljno uzorka krvi?

U nekim slučajevima se upotrebljiv dokaz putem DNK može dobiti čak i kada nema dovoljno referentnih uzoraka za potpuno podudaranje DNK. Ako je dostupan jedan potomak kao referenca, može se dogoditi da rezultati DNK analize pokažu veliku vjerovatnoću postojanja srodstva, čak i ako nije postignuto podudaranje DNK sa 99.95% vjerovatnoće. ICMP na poseban način informiše nadležne organe za identifikaciju o takvim potencijalnim vezama DNK. Ako su informacije o DNK konzistentne sa ostalim dokazima u određenom slučaju, kombinacija DNK i drugih dokaza se može primijentati da bi se

Dijagram ICMP-ovog prikupljanja uzoraka krvi. Status bilo koje nestale osobe možete provjeriti na web stranici www.ic-mp.org tako što u Centru za upite o nestalim osobama ukucate ime koje vas zanima (vidi str. 18)

upotpunila identifikacija.

Čak i kada živi članovi porodice nisu dali dovoljno referentnih uzoraka, ponekad se nestale osobe mogu identifikovati na osnovu profila DNK njihovih srodnika koji su također nestali, ali su identifikovani putem analize DNK. Ako, naprimjer, majka i sestra daju svoje referentne uzorke, njihov muž/brat može biti identifikovan. Njegov profil DNK se, u tom slučaju, koristi za identifikaciju njegovog nestalog sina.

P: Zašto se iz nekih posmrtnih ostataka više puta uzimaju uzorci za analizu DNK ?

U slučajevima kod kojih je količina DNK u prvom koštanom uzorku nedovoljna, uspjeh se, ponekad, postiže nakon uzimanja drugog uzorka. ICMP i ovlašteni vještak sudske medicine, nadležan za taj slučaj, će primijeniti različite kombinacije kako bi povećali šanse za uspjeh.

P: Mogu li podaci o DNK ukazivati na etničku pripadnost?

Ne, podaci o DNK koje ICMP koristi u procesu identifikacije

nestalih osoba ne govore ništa o porijeklu nestale osobe. Jedini podatak koji profil DNK pruža, tiče se spola osobe. Profil DNK ne ukazuje na starost, visinu, boju kose, boju kože, a sasvim sigurno ne ukazuje na vjersku i etničku pripadnost, te zdravstveno stanje osobe.

P: Da li će ICMP moje genetičke podatke dati nekoj trećoj strani?

Ako nedvojbeno date pristanak ICMP-u u pisanoj formi, vaš profil može biti korišten u procesima protiv osoba optuženih za ratne zločine, zločine protiv čovječnosti, genocide, itd. Ako ne pristajete da se ti podaci koriste u te svrhe, vaše genetičke informacije (profil DNK) neće biti dostavljen niti jednoj drugoj strani.

P: Kako ICMP štiti genetičke podatke?

ICMP drži da su genetički profili nestalih osoba i njihovih porodica osjetljivi podaci lične prirode. Oni se čuvaju u sigurnim bazama podataka, te su poduzete različite mjere predostrožnosti kako bi se osigurala adekvatna zaštita tih podataka. ICMP uživa diplomatske privilegije i imunitet u

Bosni i Hercegovini, što štiti osjetljive, lične informacije, u posjedu ICMP-a, od mogućnosti zapljene, sudskih poziva i svih drugih pravnih procesa. Detaljan opis ICMP-ove politike zaštite ličnih podataka nalazi se na www.ic-mp.org.

Uloga civilnog društva

P: Kako se mogu uključiti u proces?

Udruženja porodica nestalih osoba bi trebala biti vaš prvi kontakt jer oni prikupljaju i pružaju informacije o nestalim osobama i preživjelim članovima porodica. U Bosni i Hercegovini trenutno postoji oko 50 registrovanih udruženja porodica. Za stupanje u kontakt sa udruženjem porodica u vašoj zajednici, informacije možete pronaći na našoj web stranici (http://www.ic-mp.org/wp-content/uploads/2007/12/icmp_directory.pdf). Spisak i kontakt detalji udruženja redovno se ažuriraju kako bi se osigurala tačnost podataka. Svako ko traži nestalu osobu može se priključiti udruženju.

P: Koja je uloga udruženja porodica?

Udruženja porodica:

- prikupljaju informacije o nestalim osobama;
- često pružaju savjetodavne usluge tokom procesa traženja i identifikacije;
- lobiraju kod organa vlasti i državnih institucija da ubrzaju i poboljšaju proces traženja i identifikacije;
- podižu svijest u društvu o procesu traženja i identifikacije nestalih osoba.

P: Postoji li mogućnost da udruženja porodica od organa vlasti dobiju finansijsku pomoć za svoj rad (troškovi održavanja ureda, režije, oprema, itd.)?

U skladu sa Zakonom o nestalim osobama nadležne vlasti u Bosni i Hercegovini će odrediti prioritete prilikom odabira i razmatranja zahtjeva za finansijsku i tehničku pomoć koju traže udruženja porodica nestalih osoba. Zatim će u skladu sa svojim finansijskim mogućnostima pružiti pomoć ako predloženi programi i projekti ispunjavaju kriterije za dodjelu sredstava.

Upute za korištenje ICMP-ovog "Centra za upite o nestalim osobama"

Internet-stranica Međunarodne komisije za nestale osobe (ICMP) www.ic-mp.org sadrži interaktivni pretraživač "Centar za upite o nestalim osobama".

Pretragu podataka o nestaljoj osobi možete započeti otvaranjem vašeg web browsera (Internet Explorer, Mozilla FireFox, Chrome) i dolaskom na web stranicu www.ic-mp.org i pokretanjem linka "Centar za upite o nestalim osobama".

Otvoriće se novi prozor u kome možete započeti pretragu (sl. 2).

Pretraga

Da biste započeli pretragu potrebno je (sl. 3):

1. upisati prezime i ime nestale osobe. Ako niste sigurni u puno ime i prezime, minimum koji je potrebno popuniti je prva tri slova i imena i prva tri slova prezimena.
2. Nakon toga kliknite na plavo dugme "Pretraga" desno od polja "Ime", kao što je prikazano na slici. Nakon kratkog vremena ćete na ekranu dobiti rezultat pretrage podataka o nestalim osobama koje zadovoljavaju uneseni kriterij.

Napomena: možete koristiti i velika i mala slova. Rezultat pretraživanja ne ovisi o tome koja slova koristite.

Rezultat pretrage

Rezultat pretrage – više rezultata

Rezultat pretrage može biti više imena i prezimena nestalih osoba naročito u slučajevima (sl. 4):

- a. ako je upisano nepotpuno ime/prezime nestale osobe o kojoj se traže detalji ili
- b. ukoliko postoji više prijavljenih nestalih osoba sa istim imenom i prezimenom.

U tim slučajevima možete ponoviti pretragu unošenjem punog imena, prezimena i/ili imena oca, ili izabrati jednu od nestalih osoba sa liste rezultata pretrage.

Klikom na ime i prezime nestale osobe sa liste, prikazaće se njen karton sa podacima. Ukoliko je rezultat pretrage samo jedno ime i prezime, onda će se karton nestale osobe prikazati automatski.

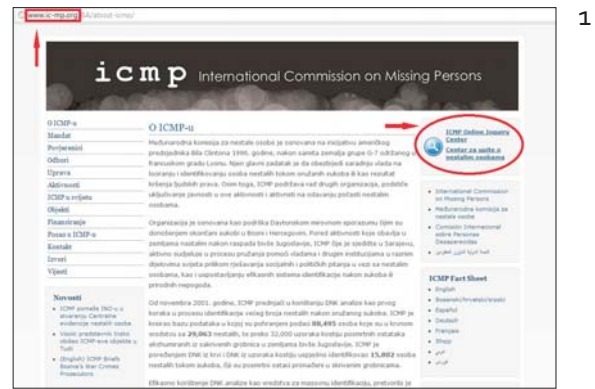
Karton nestale osobe

Karton nestale osobe – detalji

Klikom na jedan od rezultata pretrage prikazati će se karton te nestale osobe (sl. 5). Značenje nekih od prikazanih podataka:

Status referentnog uzorka

Referentni uzorak je uzorak DNK (najčešće koristimo uzorak krvi) uzet od krvnog srodnika nestale osobe. Taj uzorak će se koristiti kao referenca za poređenje sa DNK-om nestale osobe. U ovom dijelu može pisati:

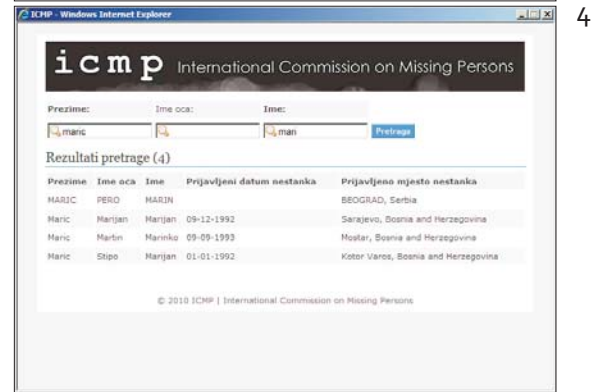
1

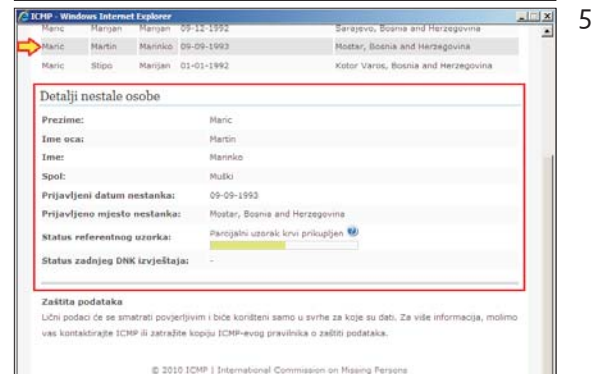
2

3

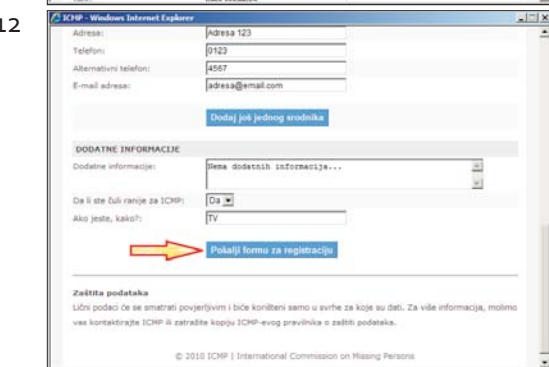
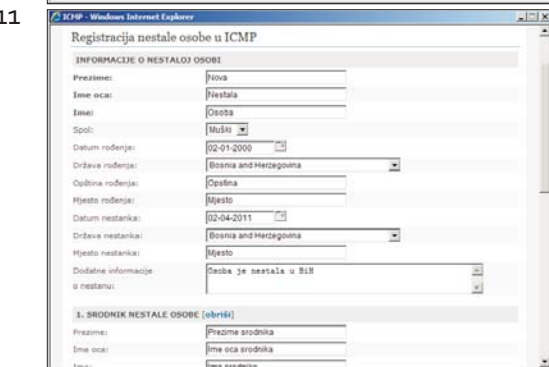
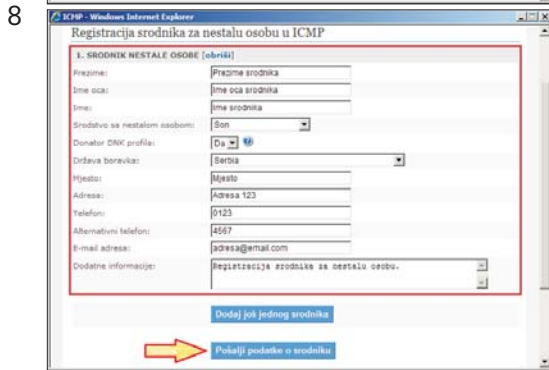
4

5

6

1. Nedovoljno uzoraka krvi – znači da nema dovoljno referentnih uzoraka za uspješnu DNK identifikaciju. Uzrok tome može biti da nema žive rodbine (otac, mati, braća, sestre, ali i drugih krvnog srodnika) ili da su bliži krvni srodnici nedostupni ICMP-u, najčešće nepoznata adresa ili da postoje živi srodnici, ali ih niko do sada nije prijavio ICMP-u.
2. Prikupljeno dovoljno uzoraka krvi

Status zadnjeg DNK izvještaja

Izgled kartona nestale osobe sa predatim reportom o identifikaciji (sl. 6)

Ukoliko je DNK raport o podudaranju podataka nestale osobe sa podacima krvnih srodnika predat nadležnoj instituciji ovdje će se vidjeti kontakt-podaci nadležne institucije kojoj je raport predat (sl. 6). U protivnom, u ovom dijelu rezultata neće biti nikakvih podataka (sl. 7).

Ukoliko u sekciji „Status referentnog uzorka“ piše „Nedovoljno uzoraka krvi“, tada će se pojaviti i link za registraciju srodnika te nestale osobe:

Pritiskom na link "registruj srodnika za ovu nestalu osobu" otvara se novi obrazac, kao na slici 8. Ovaj obrazac se mora kompletno popuniti (sva polja su obavezna).

Obrazac za registraciju srodnika nestale osobe

Nakon što se popuni data obrazac podacima o jednom srodniku, a ukoliko prijavljujete više od jednog srodnika, kliknite na dugme "Dodaj još jednog srodnika". Ispod već popunjenog obrasca će se prikazati nov, prazan obrazac kojeg ćete popuniti podacima o drugom srodniku kojeg prijavljujete. Ako prijavljujete i trećeg ovaj obrazac se prikazuje ispod već popunjene dvije i tako dalje. Kada ste unijeli sve podatke o svim srodnicima koje želite prijaviti, pritisnite dugme "Pošalji podatke o srodniku" nakon čega će se prikazati prozor koji izgleda kao na slici 9

Registracija nestale osobe u ICMP

Postoji mogućnost da osoba koju ste tražili u našoj bazi uopšte nije prijavljena kao nestala. Ako ste sigurni da je ta osoba nestala, a njene podatke niste pronašli ni u ponovljenoj pretrazi, onda imate mogućnost da je registrujete.

Ukoliko rezultat vaše pretrage nije dao rezultate onda ćete vidjeti ekran sa sadržajem kao na slici 10.

Registracija se započinje klikom na link "Registrujte nestalu osobu".

Nakon toga otvoriće se prozor na slici 11. Sva polja u ovom obrascu moraju biti popunjena.

Nakon popunjavanja obrasca potrebno je pritisnuti dugme "Pošalji formu za registraciju" (sl. 12)

13 Nakon ovog koraka će se pojaviti potvrdna informacija da su Vaši podaci uspješno poslani u ICMP, kao na slici 13.

Ako niste našli odgovor na Vaše pitanje

Ukoliko nismo odgovorili na Vaše pitanje, molimo Vas da kontaktirate:

Međunarodna komisija za nestale osobe (ICMP)

Alipašina 45a
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel: (+387) 33 280 800
Fax: (+387) 33 280 900
<http://www.ic-mp.org>
icmp@ic-mp.org

Institute za nestale osobe/lica

Hamdije Čemerlića 2/15
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel: (+387) 33 703 286
Fax: (+387) 33 703 685
<http://www.ino.ba>
info@ino.ba

Područni uredi/kancelarije INO/INL

Tuzla

Ul. Bosne Srebrene bb
Tel: +387 35 251 291
Fax: +387 35 251 291
Šef područnog ureda Murat Hurtić
mob: +387 61 213 439
Istražitelj Ismet Musić mob: + 387 61 481 129

Banja Luka

Ul. Kralja Alfonsa XIII br.48-a
Tel. +387 51 211 155
Fax: + 387 51 211 155
Šef područnog ureda Milijana Bojić
mob: +387 61 994 299
Istražitelj Ranko Đukarić mob: +387 62 994 336

Bihać

Ul. Bihačkih branilaca bb
Tel. +387 37 223 606
Fax. +387 37 223 606
Šef područnog ureda Mujo Begić +387 62 345 282

Istočno Sarajevo

Područni uredi/kancelarije
Ul. Bjelopoljska br.116
Tel: +387 57 340 830

Fax: +387 57 340 830
Šef područnog ureda Srpko Batinić
mob: +387 62 345 283
Istražitelj Zdenko Mitrović mob: +387 62 993 548

Mostar

Ul. Ante Starčevića bb
Tel: +387 36 318 645
Fax: +387 36 318 645
Šef područnog ureda Jasminka Ploskić
mob: +387 61 684 795
Istražitelj Sanja Mulač +387 61 213 438
Istražitelj Berislav Cvitanović + 387 61 485 741

Bričko

Ul. Braće Ribnikar br.17
Tel: +387 49 215 590
Istražitelj Petar Dominković +387 62 993 547

Doboj

Ul. Nikole Pašića br.5
Tel: +387 53 227 138
Fax: +387 53 227 138
Istražitelj Dalibor Radosavljević mob: +387 62 994 335

Goražde

Ul. Maršala Tita br. 13
Tel: +387 38 223 056
Fax: +387 38 223 056
Istražitelj Šefik Delahmet +387 61 213 476
Istražitelj Zafer Raščić + 387 61 314 177

Nevesinje

Ul. Nevesinjskih ustanika bb
Tel: +387 59 602 524
Fax: +387 602 524
Istražitelj Miloslav Muratović +387 62 345 284

Orašje

Ul. VIII ulica br.44
Tel: +387 31 714 257
Fax: +387 714 257
Istražitelj Marinko Baković +387 61 199 798

Sarajevo

Ul. Musala br.9
Tel: +387 33 664 951
Fax: +387 33 664 951
Istražitelj Suvad Halilović +387 61 188 594

Sanski Most

Ul. Trg ljliljana bb
Tel: +387 37 684 300
Fax: +387 37 684 300
Istražitelj Zlatan Ališić +387 61 213 537
Istražitelj Senadin Ramić +387 61 485 742

Srebrenica

Istražitelj Sadil Selimović + 387 61 219 522

Travnik

Ul. Bosanska 58
Istražitelj Robert Stojak +387 62 994 337

Zenica

Ul. Trg Alija Izetbegovića bb
Tel: +387 32 405 522
Fax: +387 32 405 522
Istražitelj Zaim Kablar +387 61 213 475

Tužilaštvo Bosne i Hercegovine

Kraljice Jelene 88
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Tel: +387 (0)33 707 100
Fax: +387 (0) 33 707 463
info@tuzilastvobih.gov.ba

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

Trg BiH 1, 71000 Sarajevo, BiH,
Tel.: (+387) 33 471-630,
Fax: (+387) 33 206-140,
<http://www.mhrr.gov.ba>

Delegacija Međunarodnog komiteta Crvenog krsta (MKCK) u BiH

Soukbunar 5, 71000 Sarajevo, BiH
Tel.: (+387) 33 565 650
Fax: (+387) 33 565 660

ICMP Headquarters

Alipašina 45a
71000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Telefon: + 387 33 280 800
Fax: + 387 33 280 900
www.ic-mp.org
icmp@ic-mp.org